

MTA TÁRSADALOMKUTATÓ KÖZPONT
1014 Budapest, Országház u. 30., 1250 Budapest, Pf.: 5.
Tel.: 224-67-91, fax: 224-67-92
E-mail: bal8686@helka.iif.hu, margit@mtatk.hu
www.mtatk.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2011-ben

A 2001. január 1-jével létrehozott Társadalomkutató Központ kiemelt feladata az MTA kiemelt társadalomtudományi kutatási feladatainak koordinálása és tervezése, valamint a budavári társadalomtudományi kutatóintézetek közös kutatási programjainak, konferenciáinak szervezése, az ehhez szükséges igazgatási feladatok ellátása. Célja, hogy olyan konferenciákat, műhelyvitákat, kerekasztal-beszélgetéseket, könyvbemutatókat, fórumokat stb. is tartson – elsősorban a több éve megkezdett kutatási programok folytatásaként is, mint pl. Balkán-kutatás, Vízgazdálkodás a Kárpát-medencében, vidékfejlesztés, Magyar Örökség –, amelyek témája és várható érdeklődési köre túlnő a vári kutatóintézeteken, és az Akadémia szélesebb kutatótársadalmához szól. Konkrét kutatási programjai három nagyobb témakörbe csoportosíthatók:

- gyermekszegénység elleni kutatási program;
- népesedéstudományi vizsgálatok;
- zsinattörténeti kutatások.

A központban foglalkoztatott kutatók és tudományos szolgáltatók létszáma az akadémiai intézetmegújítással összefüggésben az év során radikális csökkenésen ment át: a kizárólag külső bevételből fizetett munkatársak szerződése lejártak, és új pályázásra már az új szervezeti keretek között nyílik lehetőség.

II. A 2011-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

II/a. Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Gyermekszegénység Elleni Program

A Gyermekszegénység Elleni Program (GYEP) Ferge Zsuzsa akadémikus vezetésével 2006-ban indult el. A program fő feladatai a 2007-ben az Országgyűlés által elfogadott, a 2007-2032 közötti időszakra vonatkozó „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia megvalósításához illeszkedő alap- és alkalmazott kutatások végzése a gyermekszegénység, a mélyszegénység és a szociális egyenlőtlenségek generációk közötti átörökítésének kérdéseiben. 2011-ben a programban részt vevő kutatók munkájukat „A gyerekszegénység elleni komplex program kistérségi kiterjesztése” című, TÁMOP által támogatott kiemelt projekt (szerződésszám: TÁMOP 5.2.1/07/1-2008-0001, 220,5 M Ft) keretein belül végezték. Az említett konzorciumi pályázat főpályázója a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet volt. Az év első felében egyik feladatuk a TÁMOP 5.2.3. projektbe bevonni tervezett kistérségek felkészítése volt a pályázat benyújtására. Ennek keretében 6 kistérségre elkészült egy-egy, a kistérségi fejlesztések stratégiai irányainak kijelölését szolgáló szükségletfelmérés, ún. kistérségi tükör, amelyet az érintettek rendelkezésére bocsátottak. Feladataik másik része a program egy korábbi szakaszában már bevont térségekre vonatkozott. Három kistérségben 10 képzés megszervezése történt meg, amelyeken összesen 171 fő vett részt. A kistérségi projektek megvalósulásának nyomán követésére kidolgozásra került egy monitoring rendszer, elindult a monitor-adatok gyűjtése és feldolgozása. Elkészült a kistérségi programokhoz kapcsolódó pályázati lehetőségeket tartalmazó forrástérkép. Négy kistérség esetében – egyetemi hallgatókkal és oktatókkal való együttműködésben – megvalósult a helyi

gyermekstratégiát és cselekvési tervet megalapozó kérdőíves felmérés, megtörtént az adatok feldolgozása, kiértékelése. Megszervezték a gyerekprogramot megvalósító kistérségek második országos konferenciáját, amelyen a munkatársak többek között ismertették a projektben elért eddigi eredményeiket is. A program kutatói a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség felkérésére részt vettek a leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlesztésére kiírt TÁMOP 5.2.3/A *Integrált helyi programok a gyerekszegénység csökkentésére* című pályázati konstrukció szakmai előkészítésében.

Új pályázat eredményeképpen elkezdődött a jövő évben bevonni tervezett 15 kistérség szükségletfelmérése módszertanának átdolgozása, a kistérségi- és településszintű statisztikai adatok gyűjtése és rendszerezése, valamint a szegénységgel és különösen a gyerekszegénységgel kapcsolatos hazai és nemzetközi irodalom gyűjtése. A kutatási témához kapcsolódik a csoport munkatársainak szakértői-tanácsadói tevékenysége is: a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási és Roma Stratégia tervezetének véleményezése, továbbá a Legyen jobb a gyerekeknek! Nemzeti Stratégiai Értékelő Bizottságában való részvétele. A program biztosította a stratégiával összefüggő tevékenységek nyilvánosságát. Szakmai konferenciákon és tájékoztatókon mintegy 20 alkalommal szerepeltek.

Népesedéstudományi vizsgálatok

A 2010-ben tervezett három népesedéstudományi vizsgálat mindegyike teljesült. Lezárult a Budakalász önkormányzatának felkérésére 2010-ben megkezdett munka: a településen élő emberek egészségi állapotának felmérése, amelyben tanácsadóként közreműködött a központ munkatársa. A vizsgálat a kardiovaszkuláris morbiditást és mortalitást elemzett társadalmi-gazdasági, kulturális kontextusban. Az elemzések alapján határozódnak meg azok a teendők, amelyek az életmód változtatása esetében relevánsak, és amelyek valójában az orvosi intervenciókat jelentik, a korszerű követelményeknek megfelelően. Mindezeket azért, hogy mérhetően javuljon a népesség egészségi állapota.

A 2011-es évet felölelte annak vizsgálata, hogy milyen módon befolyásolja az élet minősége a halálozási viszonyokat és az életkilátásokat térségi viszonylatban. A megfigyelési időszak: 2006–2009, a térségi viszonylat a régióktól a kistérségekig terjed, az életminőség a társadalmi-gazdasági környezetre vonatkozik. A vizsgálat várhatóan 2012-ben fejeződik be.

A harmadik népesedéstudományi vizsgálat az élet minőségét mérő módosított humán fejlettségi mutató (MHFM) és a termékenység közötti összefüggésekre irányult. A vizsgálat ökológiai megközelítésben arra kívánt válaszolni, hogyan befolyásolja az egy főre jutó adóköteles jövedelem, a tudásállomány és a születéskor várható élettartam triásza a termékenységet. A megfigyelés időszaka 2006–2009, a megfigyelés egységei a területi beosztás egységei a régióktól a kistérségekig bezárólag. Ez a vizsgálat is várhatóan 2012-ben fejeződik be.

A tervezett vizsgálatok mellett három elemző-szakértői munka elvégzésére is sor került:

- Az Európai Lakossági Egészségfelmérés keretében készült magyar vizsgálat összefoglalásához elkészült a Rendszerváltozás és epidemiológiai korszakváltás Magyarországon című elemzés.
- Az Országos Epidemiológiai Központ számára A vírus hepatitisek néhány epidemiológiai jellemzője, vázlatos áttekintés a világ, Európa és Magyarország népességének fertőzöttségéről a 21. század kezdetén címmel háttérelmézés összeállítása.
- Végül folytatódtak a *Magyarország népességének halandósági atlasza, 2004–2007* című, magyar és angol nyelvű kiadvány munkálatai is. Az atlasz a régiók, a megyék és a

kistérségek, a főváros és kerületei, a települések lélekszáma és típusa szerint ábrázolja a halálozási viszonyokat és az életkilátásokat.

Balkán-program

A Társadalomkutató Központ is egyik közreműködője a 2005-ben megkezdett Balkán-kutatásoknak, együtt az MTA Történettudományi Intézetével és az Európa Intézettel. A korábbi kutatási időszakokban egy tartós munkaközösség jött létre a balkáni térség iránt érdeklődő, annak jelen gazdasági, politikai (biztonság- és nemzetiség-politikai folyamataival) és történetével foglalkozó kutatókból. A munkaközösségben helyet kaptak az ország vidéki és fővárosi kutatóintézeteiben, tanszékein dolgozók éppúgy, mint a politikai adminisztráció, az országgyűlés és a vállalkozói társadalom tagjai. A kutatás középpontjában továbbra is az Európai Unió és a magyar állam és társadalom regionális beágyazottságának vizsgálata állt. A program keretében folyt a német délkelet-európa-kutatás intézményi struktúrájának kutatása, kivált Fritz Valjavec történetírói munkásságának magyarországi recepciója kapcsán. A központ működtette a www.balkancenter.hu című honlapot, ahol folyamatosan közzéteszik kutatásaik eredményeit.

Tudománytár

A Tudománytár munkacsoport eredményei között említendő a 2010-ben lezárult *Nők és férfiak esélyegyenlősége a kutatás-fejlesztésben Magyarországon a 20. századtól napjainkig* című, Jedlik Ányos B-projekt által generált kutatások továbbvitele, nevezetesen a 19–20. századi magyar tudósok szerepének feltárását célzó adatgyűjtés összesítéséből kimaradt vagy csak röviden említett tudósok feldolgozásával. Borsai Ilonáról, a kopt liturgia kutatójáról tanulmány, Szélpál Margitról kismonográfia készült. 2011-ben egy fő fiatal kutató dolgozott a *Magyar örökség* elnevezésű adatbázis építésén.

A Tudománytár munkacsoport feladata volt – többek között – a háromkötetes akadémikusok lexikonában szereplő életrajzokra épülő adatbázis gondozása: az adatok aktualizálása, az újonnan megválasztott MTA-tagok életrajzainak összegyűjtése, a halálozások nyomon követése (részben a szaklapokban, részben a világhálón stb.). Az adatbázis 2011 elején 2225 személyből állt (ebből 365 az élő akadémikus). Az év során az adatbázis-építés új, a tudományos elitet az MTA tagjainál szélesebben értelmező koncepcióval folytatódott, hiszen amennyiben csak az 1825-ben megalakult Magyar Tudós Társaság (= MTA) tagjait vizsgálnánk, akkor – többek között – kimaradna *Semmelweis Ignác*, *Neumann János* stb. A Nobel-díjas magyar tudósok többsége sem volt tagja az MTA-nak, a 19. században a legjelentősebb írók, költők viszont mind akadémikusok (is) voltak, ám ez az Akadémia funkcionális átalakulása után megváltozott. Ezen elgondolások jegyében a munkacsoport közreműködött az MTA Kutatásszervezési Intézetében folyó akadémiai adatbázis építésében. Az év egyik legfontosabb eredménye, hogy 2011. szeptember 5-étől az interneten is elérhető az MTA TK és az MTA KSZI közös adatbázisa, a *Tudósportál*.

2011-ben kezdődtek meg a központ keretén belül az egyháztörténeti kutatások, amelynek alapját *A katolikus egyház zsinatai és nagygyűlések Magyarországon 1790 és 2010 között* címmel elnyert, négyéves futamidejű OTKA-támogatás biztosítja. A feladatban részt vevő kutatók akadémiai intézetekben, egyetemeken (ELTE, PPKE, Szegedi Tudományegyetem) vagy egyházi levéltárakban dolgoznak, végzettségüket tekintve teológusok, történészek, levéltárosok, jogászok. A zsinat (*concilium*, *Synodus*) időlegesen működő egyházkormányzati szerv. A nemzetközi egyháztörténeti irodalom elsősorban az egyetemes, ökumenikus zsinatokkal (*concilium oecumenicum*) foglalkozott, annak dokumentumait tették közzé. A jelen kutatási program elsődlegesen az egyháztartományi (*concilium provinciale*) és az

egyházmegyei (*synodus diocesana*) zsinatokat vizsgálja, amelyeket az egyházmegyék fejei hívtak össze. Régebben ezek a zsinatok is foglalkoztak a hit- és erkölcsi igazságokkal, újabban inkább csak egyházkormányzati és fegyelmi ügyekkel. Eddig a szakirodalomban sem a ritkán tartott egyháztartományi, sem a rendszertelenül sorra kerülő egyházmegyei zsinatok anyagát nem tárták fel, s nem tették közzé. Pedig ezek a zsinatok, a törvényalkotó szervek az ordinarius elnökletével, részvételével és egyetértésével (vagy netán egyet nem értésével) mint az adott egyházkormányzati egység legmagasabb szintű fórumai alapvetően megszabták, befolyásolták mind az előjáró, mind az ottani klérus munkálkodását. A feladat klasszikus alap kutatás. Az eltelt idő alatt megkezdődött a történelmi Magyarország (Horvátország nélkül) területén, majd a trianoni országhatárok között tartott, latin és görög szertartású katolikus egyháztartományi és egyházmegyei zsinatok levéltári forrásainak teljes körű feltárása, összegyűjtése. A kutatócsoport tagjai a hazai egyházi levéltárak mellett kutatómunkát végeztek a Moszkvai Állami Levéltárban, a Beregszászi Megyei Levéltárban, a Vatikáni Levéltárban és Könyvtárban, valamint Bécsben az Osztrák Állami Levéltárban. Elkészült a német nyelvterületen tartott zsinatok fejlődéstörténetének elemzése a középkortól 1975-ig.

A kutatási program második részeként megkezdődött az 1894–1943 (1947) között nagyjából évente tartott katolikus nagygyűlések levéltári anyagainak összegyűjtése és részlemezése. A nagygyűlések a katolikus egyháztörténet és a közéleti, politikai katolicizmus fontos fórumai voltak. A kutatáshoz kiegészítő források – mint például Bolyai-ösztöndíj, fiatal kutatói álláshely – bevonása is cél. A teljesítésben a központ Tudománytár elnevezésű munkacsoportja közreműködött. 2011. április 7-én az említett OTKA-kutatócsoport, a Pécsi Hittudományi Főiskola és az Állambiztonsági Szolgálatok Levéltára közös szervezésében került sor *A 20. század egyház- és társadalomtörténeti metszéspontjai* című konferenciára, amelyen a központ négy szakmai előadóval, majd szeptemberben az Internationale Gesellschaft für Konzilienforschung rendezésében tartott nemzetközi konferencián az 1822-es nemzeti zsinatról tartott előadással egy előadóval szerepelt.

II/b. Párbeszéd a tudomány és a társadalom között

Ezt a közcélt 2011-ben eminensen teljesítette a szerb–magyar együttműködés jegyében folytatott stratégiai kutatási program, amely több intézettel, kiemelten az MTA Történettudományi Intézetével közösen futott.

2011. január 6-án Budapesten megalakult a szerb–magyar megbékélési bizottság magyar tagozata. A megalakulást az év során számos egyeztető értekezlet, megbeszélés és egyéb rendezvény követte, többek között a szegedi történészekkel, az újvidéki magyar akadémikusokkal és a Vajdasági Tudományos Akadémiai Tanáccsal, valamint a kérdés iránt érdeklődő vagy kormányzati szereplőként a feladatban érintett diplomatákkal, politikusokkal. 2011. január 23-án megemlékezés szervezése a délvidéki magyar népirtás 66. évfordulóján (konferencia Szegeden).

A központ munkatársainak konferenciaszervezői munkájából két nemzetközi rendezvény említendő: FAO Agrobusiness Roundtable, Budapest: Small and Medium Agri-processing Enterprises Competitiveness Challenges (2011. április 17–20.), valamint a franciaországi Marciac-i Agrárakadémia Nemzetközi konferenciája a Közös Agrárpolitika jövőjéről (2011. augusztus 3–4.), utóbbin a szervezésen kívül feladat volt a magyar delegáció koordinálása, és a közép-kelet-európai mezőgazdasági érdekekről tájékoztató tanulmány készítése.

Az elmúlt tíz esztendőben a központ hagyományává vált néhány úgynevezett társasági rendezvények megszervezése, ilyen volt a Jakobinus teremben az MTA Néprajzi Intézet munkatársának képeiből rendezett fotókiállítás, valamint 2011. december 16-án 11., egyben utolsó alkalommal megtartottuk a karácsonyi koncertet az Akadémiai vonósok előadásában.

A központ feladatai közé tartozik, hogy segítse más intézetek tudományos rendezvényeit, illetve hogy – elsősorban a Várgondnokság kötelező bevételi előirányzata teljesítéseként – szolgáltatást nyújtson egyéb, a termeket (Jakobinus, Budavári Díszterem) igénylők részére. 2011-ben a Jakobinus Teremben 67, az MTA Budavári Dísztermében 78 rendezvény volt, összesen tehát 145. Ez a szám lényegében évek óta hasonló nagyságrendet mutat, ez a reális kihasználási lehetőség, ami az év napjaira kivetítve 40%-os kihasználtságot jelent.

Egyéb kutatások

A Társadalomkutató Központ előbbiekben vázolt kutatási programjai mellett említésre érdemesek azok az egyéni kutatómunkák, amelyeket a központ tudományos besorolású munkatársai folytatnak, kiegészítve a központ évi teljesítését.

A Központ egyik munkatársának vezetésével valósult meg a *Pénzügyi kultúra Magyarországon* című alprogram, amely a Pénzügyi kultúra Magyarországon című NKTH pályázat (projektvezető intézmény: BCE Innovációs Központ Nonprofit Kft.) keretében a háztartások pénzügyi kultúráját és annak a pénzügyi válsággal kapcsolatos változását elemezte. A kutatás témája a pénzügyi szolgáltatások területén bevezetésre kerülő innovációk befogadásának vizsgálata volt.

Munkatársaik közül egy tudományos témavezetői feladatokat lát el több innovációs kutatási projektben a környezetvédelmi, megújuló energetikai és társadalomtudományi területeken. Az év során befejezte a hybrid K+F rendszer kidolgozását és bevezetését az OTP Banknál (a munka célja a bank szellemi tevékenységeinek felmérése, a kutatás-fejlesztési programok, munkakörök azonosítása, kutatási szervezet modelljének elkészítése, a modell tesztelése, módszertan kidolgozása a K+F folyamatok és adminisztráció szabványosítására). A több éven át tartó gasztronómiai kutatások keretében megtörtént a hazai hagyományok és a legújabb táplálkozástudományi eredmények gyakorlati ellenőrzése, és mind a dietetikai-táplálkozás-életteni, mind a gasztronómiai és társadalomtudományi összefüggések feltárása. A kutatás eredményeként kidolgoztak egy, a szálloda- és étteremhálózatokban használható, népbetegségek kezelésében bizonyítottan hatékony, továbbá gasztronómiai szempontból vonzó étkeztetési (catering) rendszert. Az eredmények azért igen biztatóak, mivel ilyen jellegű étkeztetési rendszer világviszonylatban új, komoly kitörési pontot biztosíthat a hazai gyógyturizmus számára.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2011-ben

A központ tudományos besorolású munkatársai közül heten oktattak hazai felsőoktatási intézményben (4 fő ELTE BTK, 1 fő Budapesti Corvinus Egyetem, 1 fő Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum), közülük négyen doktori képzésben is. Munkatársai közül többen rangos hazai és nemzetközi rendezvények előadói voltak. Többek között a XVI. Debreceni Kardiológiai Napok (2011. március 3–5.) nyitó előadása *Magyarország helye és a kardiovaszkuláris halandóság jelentősége az utóbbi évszázad epidemiológiai fejlődésében* címmel; *Javuló halálozási viszonyok és életkilátások két évtizeddel a rendszerváltozás után* c. bevezető előadás a Magyar Kardiológusok Társaságának vándorgyűlésén (Egerszalók, 2011. március 18.); előadás a Magyar Aktuáriusok XXI. Altenburger Gyula Szimpóziumán (Siófok, 2011. május 19.) *A fontosabb halálokok gyakoriságának változása és a változás jelentősége*

az epidemiológiai fejlődésben; előadás a Magyar Epidemiológiai Társaság VI. kongresszusán (Pécs, 2011. november 25–26.) *Fordulat a szív és érrendszeri halandóságban a rendszerváltozás után* címmel. Sajtótörténeti témában *Újságíró-szervezetek és médiapolitikák Magyarországon, 1896–2011* címmel előadás az MTA Sajtó- és Médiatörténeti Munkabizottsága, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége és a Zsigmond Király Főiskola Média- és Kultúratudományi Kutatóközpontja közös konferenciáján (Budapest, 2011. november 25.). Újabb másik kutató a VIII. HUNNET konferencián (2011. október 21.) adott elő *A hatalom hálója. A Kádár-kori hatalmi elit strukturális sajátosságai a vadászataik során kialakult viszonyok tükrében* címmel. A nemzetközi helyszínek között említhető a SASE konferencián *Balancing family and work in ethnic comparison: evidence from Hungary – Transformations of Contemporary Capitalism: Actors, Institutions, Processes* címmel, valamint a European Association of Population Studies „Socioeconomic Differentials in Mortality in Europe” c. konferencián (2011. szeptember 7–9., Bécs) *The relationship between the change in socioeconomic and political regime and the increase in life expectancy at birth in Hungary*, továbbá a *The French multifunctional model and the sort food supply chain as the adaptable examples in the case of small and self-subsistence farms of the New Member States* (Varsó, 2011. december 11.) címmel tartott előadások.

2011-ben a központ két kutatója nyert el hosszabb idejű külföldi ösztöndíjat. *A)* 2011. május 1. és november 30. között a Budapesti Francia Intézet ösztöndíjával Toulouse-ban képezte magát egy fő (helyszín: Mission Agrobiosciences, École Nationale de Formation Agricole). Az ösztöndíj célja a francia gazdasági modellek vizsgálata, a módszerek mélyebb tanulmányozása és adaptálása, a helyszíni szemlék és részvétel a Közös Agrárpolitikáról szóló nemzetközi konferencia szervezésében. *B)* Klebelsberg Kuno-ösztöndíjjal egy hónapon át Moszkvában kutató egy fő, témája az egyházak és egyházpolitika a hidegháború időszakában.

A központ 2011-ben kezdte el kiépíteni az augsburgi székhelyű Internationale Gesellschaft für Konzilienforschung elnevezésű intézménnyel való kapcsolatépítést. Ez az intézmény fogja össze a nemzetközi zsinatkutatást, s eddigi működése alatt (1966-tól létezik) már foglalkozott a magyar fejleményekkel. A központ egy munkatársát az intézmény tudományos tanácsának tagjává választották.

A központ részt vállalt a Magyar–Szlovák Történész Vegyesbizottság munkájában és a Határon Túli Magyar Tudományosságért ösztöndíjprogram lebonyolításában. A feladat részeként folytatta a 2009-ben megkezdett magyar–szlovák történeti kézikönyv munkálatait.

IV. A 2011-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2011-ben a központban három pályázat futott. Közülük kiemelendő A gyerekszegénység elleni komplex program kistérségi kiterjesztése című program, amely többéves TÁMOP-támogatást nyert (TÁMOP 5.2.1/07/1-2008-0001 szerződésszámú projekt, 220,5 M Ft). A program szakmai teljesítése 2011. június 30-ával, a beszámoló elkészítése október 31-ével zárult. Az akadémiai átszervezésével összefüggésben az év második felében a konzorciumi együttműködés szervezeti keretei átalakultak, a konzorcium vezetését és a feladatok nagy részét átvette a Wekerle Sándor Alapkezelő Kht. Az MTA TK-nál kizárólag az akadémiai profilhoz szorosan illeszkedő kutatási feladatok maradtak. Az átalakulás érintette a programban tevékenykedő kutatók személyét is, így az új TÁMOP 5.2.1/11 pályázatban való akadémiai részvételre létrejött Gyerekesély-kutató Csoport a korábbinál jóval kisebb létszámmal és költségvetéssel (10,2 M Ft) kezdte meg működését. A harmadik sikeres

pályázat az OTKA NK 83799 számú, négy évre 77 M Ft támogatást elnyert kutatási programja a katolikus egyház 1790 és 2010 közötti zsinatainak és nagygyűléseinek forráskritikai feltárására.

V. Az év folyamán megjelent jelentősebb publikációk

Adriányi Gábor: Documenta Vaticana historiam autonomiae catholicae in Hungaria illustrantia. Vatikáni okmányok a magyar katolikus autonómiáról. Argumentum, Budapest, 2011. 481 pp.

Balogh Margit: Hadifoglyok, internáltak, kitelepítettek. Mindszenty József bíboros-érsek és az emberi jogok védelme (1945–1948). Századok 145. (2011) 1. sz. 39–74. p.

Bognár, Szabina: Valtasar Bogišić's Programme on Collecting Legal Customs: its Influence within Hungary. In: Luka Breneselovic (szerk.): Spomenica Valtazara Bogišića o stogodišnjici njegove smrti, 24. apr. 2008. godine. Službenik glasnik. Beograd, 2011. 165–182. p.

Szalma Ivett–Szél Bernadett–Husz Ildikó: A lakossági megtakarítások változása 2006 és 2010 között. In: Czakó Ágnes–Husz Ildikó–Szántó Zoltán (szerk.): Meddig nyújtózkodjunk? A magyar háztartások és vállalkozások pénzügyi kultúrájának változása a válság időszakában. BCE Innovációs Központ Nonprofit Kft., Budapest, 2011. 17–33. p.

Kozák Péter: Doktor Szélpál Margit. Az első tudós nő magyar színpadon. Gabbiano Kiadó, Budapest, 2011. 48 pp.